

L'assassinat d'Ernest Lluch: les interpretacions diferenciades de *Gara* i *El Temps*, dos mitjans de l'esquerra nacionalista

Ernest Lluch's assassination: Contrasting interpretations in two Left-wing Nationalist Media Publications

Manuel Lillo i Usechi

Universitat Miguel Hernández, Elx

Recibido: 14-II-2014

Aceptado: 21-VII-2014

Resum

El 21 de novembre de l'any 2000, ETA va cometre un dels assassinats que més va comocionar la societat espanyola. Ernest Lluch moria al garatge de sa casa i tant la població com els mitjans de comunicació van reaccionar amb un gran rebuig davant d'este nou assassinat. Este article pretén analitzar el tractament que dos mitjans de l'esquerra nacionalista van donar a este succés: Per un costat, *El Temps*, setmanari d'informació general, catalanista i simpatitzant amb l'esquerra nacionalista i independentista; per l'altre, *Gara*, que podríem qualificar-ho com el seu homòleg a Euskal Herria, simpatitzant amb l'esquerra *abertzale*. L'article analitza com van reaccionar ambdós mitjans immediatament després de l'assassinat d'Ernest Lluch, exministre de sanitat amb Felipe González (1982–1986), economista, historiador i reconegut per la seua activitat intel·lectual i per la seua voluntat de diàleg amb ETA, que va acabar amb la seua vida quan tenia 63 anys.

Paraules clau: Ernest Lluch, ETA, Catalunya, PSOE, Terrorisme, Assassinat, Diàleg, Pau, Periodisme, *Gara*, *El Temps*, Nacionalisme, Independentisme.

Resumen

El 21 de noviembre del año 2000, ETA cometió uno de los asesinatos que más conmocionó a la sociedad española. Ernest Lluch moría en el garaje de su casa y tanto la población como los medios de comunicación reaccionaron con un gran rechazo ante este nuevo asesinato. Este artículo pretende analizar el tratamiento que dos medios de la izquierda nacionalista dieron a este suceso: Por un lado, *El Temps*, semanario de información general, catalanista y simpatizante con la izquierda nacionalista e indepen-

dentista; por otro, *Gara*, que podríamos calificarlo como su homólogo en Euskal Herria, simpatizante con la izquierda *abertzale*. El artículo analiza como reaccionaron ambos medios de comunicación inmediatamente después del asesinato de Ernest Lluch, exministro de sanidad con Felipe González (1982–1986), economista, historiador y reconocido por su actividad intelectual y por su voluntad de diálogo con ETA, que acabó con su vida cuando tenía 63 años.

Palabras clave: Ernest Lluch, ETA, Cataluña, PSOE, Terrorismo, Asesinato, Diálogo, Paz, Periodismo, *Gara*, *El Temps*, Nacionalismo, Independentismo.

Abstract

On November 21st 2000, ETA committed one of the most shocking assassinations in the Spanish society. Ernest Lluch was killed in his home garage and both the population and the media reacted massively rejecting this new murder. This article is intended to analyse the treatment given to this event by two left nationalist ideology media: On the one hand *El Temps*, general weekly publication, Catalan nationalist and close to pro-independence left ideology; on the other hand, *Gara*, which could be define as the former's counterpart in the Basque Country, close to *Abertzale* left ideology. The article analyses how both media reacted to the assassination of Ernest Lluch, –a former Health Minister under Felipe González (1982–1986)–, an economist, a historian fully acknowledged by his intellectual activity and his willingness to dialoguing with ETA, the organisation that extinguished his life when he was 63.

Keywords: Ernest Lluch, ETA, Catalonia, PSOE, Terrorism, Assassination, Dialogue, Peace, Journalism, *Gara*, *El Temps*, Nationalism, Pro-independence.

1. Introducció: hipòtesi i metodologia

Este article té com objectiu observar, estudiar i exposar les reaccions que dos mitjans de comunicació quasi idèntics ideològicament van tindre davant un fet que va commocionar la societat espanyola: l'assassinat d'Ernest Lluch.

Gara, diari basc relacionat amb l'esquerra *abertzale* difós al territori denominat com Euskal Herria¹. *El Temps*, setmanari valencià, catalanista i d'esquerres, difós a l'àmbit territorial dels Països Catalans². Dos mitjans de comu-

1. «La Euskal Herria de HB [Herri Batasuna] es un amplio mapa que además de la Comunidad Autónoma comprende Navarra y los territorios del País Vasco Francés. Ese es el mapa de la nación que reivindica el nacionalismo vasco. Pero especialmente en el caso de HB». AULESTIA, Kepa, *HB, Crónica de un delirio*, Temas de Hoy, 2 Edición, 1998, p. 154.

2. «(...) l'esforç historiogràfic fet en relació a la història dels Països Catalans (...) les necessitats que tenim plantejades com a poble –un de sol, no tres ni quatre– generen unes exigències pròpies, que, des del meu punt de vista, ens obliguen a avançar en la interpretació de la història del nostre poble, més enllà de les històries parcials: País Valencià, Principat, Illes, Catalunya Nord [zona de parla catalana situada a l'Estat francès]; més enllà d'històries diacròniques i separades, tendents més a discursos narratius i paral·lels que a una interpretació integradora global». SERRA, Eva., *Els Països Catalans: Un debat obert*, Ed. Tres i Quatre, 1984, p. 53.

nicació d'ideologia política idèntica, que recolzen un objectiu comú: la independència política d'allò que ells consideren territori nacional. Tot i compartir objectius polítics, no proposen els mateixos mitjans per aconseguir-los, o millor dit: no coincideixen en rebutjar determinats mètodes per assolir tal objectiu. Es allò que es tracta de demostrar en este article, i per fer-ho, posem un exemple transcendent que va commocionar la societat espanyola: l'assassinat d'Ernest Lluch al novembre de l'any 2000.

La hipòtesi, per tant, d'este article, és demostrar com *El Temps* condemna la violència dins de les estratègies nacionalistes i independentistes, en este cas, en la banda terrorista ETA; i verificar també com *Gara*, mitjà d'idèntica ideologia al setmanari esmentat, no es pronuncia al respecte d'estes estratègies violentes i, per tant, no les condemna. Per confirmar la hipòtesi, hem escollit el cas de l'assassinat d'Ernest Lluch, que va tindre un gran ressò en la societat espanyola per motius que explicarem més endavant.

Com a metodologia, hem realitzat una lectura i la posterior anàlisi comparada dels discursos del diari *Gara* i dels del setmanari *El Temps* en els dies posteriors a l'assassinat d'Ernest Lluch per part d'ETA. Els articles publicats pels dos mitjans són molt rics per a poder contrastar la nostra hipòtesi de partida, que consisteix en demostrar que *El Temps*, amb el seu discurs de la seua línia editorial, condemna la violència d'ETA; mentre que *Gara*, als seus articles, no ho fa. Dos mitjans de comunicació que persegueixen el mateix objectiu polític suggereixen dues estratègies diferents per aconseguir-ho. L'objectiu: assolir la independència política d'allò que consideren els seus respectius territoris nacionals: *Gara*, amb Euskal Herria; i *El Temps* amb els Països Catalans. Paradoxalment, i davant de l'atemptat contra Ernest Lluch perpetuat per una banda independentista com és ETA, ambdós mitjans van reaccionar d'una forma prou distinta. Un, condemnant clarament l'atemptat. Altre, referint-se al fet sense cap valoració de condemna al respecte, com veurem més endavant. La idea: escollir dos mitjans de comunicació d'idèntica ideologia política però que tracten de distinta forma la temàtica del terrorisme: un la condemna clarament i altre no ho fa.

A més de la versió de cadascun dels mitjans, he utilitzat bibliografia útil complementària per tal de contextualitzar l'article en l'àmbit polític, històric i social.

La figura d'Ernest Lluch va ser molt valorada dins de l'àmbit polític i acadèmic espanyol. Prova d'açò són les reaccions que va tindre el seu atemptat, que es mostren en este escrit. Com a mostra d'allò que simbolitza l'assassinat d'Ernest Lluch, afegim la següent dada: dels 858 morts que ha provocat la banda ter-

rorista ETA durant la seua història³, només dos han ocupat càrrecs ministerials a l'Estat espanyol. Un, Luis Carrero Blanco, quan exercia d'almirall president del govern durant la dictadura franquista, assassinat al desembre de 1973. I l'altre, el nostre protagonista, Ernest Lluch, que havia ocupat el càrrec de ministre de sanitat quinze anys abans de la seua mort amb el govern de Felipe González, entre desembre de 1982 i juliol de 1986⁴.

2. Els fets

El professor de la Universitat d'Alacant, José Carlos Rovira Soler, fa un bon resum de com va morir Ernest Lluch i d'allò que el seu assassinat va suposar:

«El 21 de novembre de 2000, a les 10 de la nit i en el garatge de sa casa, era assassinat Ernest Lluch, exministre socialista i intel·lectual compromès amb la història i la política. ETA havia colpejat de nou, i aquesta vegada, a més, ho feia demostrant –ho ha fet diverses vegades– que també eren el seu blanc aquells que havien lluitat amb força per portar la democràcia i s'havien compromès en la política des de posicions democràtiques i socialistes. Lluch, crec, era un dels principals emblemes d'actituds i reflexions que ara per ara continuen sent molt necessàries. Possiblement, crec que tots en destacarem l'actitud negociadora, l'actitud de debat d'idees fins i tot en els moments més difícils, que ha de ser tinguda en compte ara precisament que els termes de la qüestió basca, que va ser una de les preocupacions centrals de la seua vida política i ciutadana, sembla que estiga abocada a un conflicte sense solució, en el qual a les raons s'oposen actes de força, no a la força criminal representada per ETA, sinó a la força de fets consumats que –ara és solament la meua opinió– ve determinada tant per l'actitud del govern del Sr. Ibarretxe com per l'actitud del govern del Sr. Aznar»⁵.

3. L'antipatia d'*El Temps* cap a Ernest Lluch en el passat

Tot i que l'assassinat de Lluch va suposar, com veurem a continuació, una gran reacció condemnatòria d'*El Temps*, durant anys passats, quan Ernest Lluch exercia de ministre de sanitat en el govern de Felipe González⁶, el setmanari valencià no li tenia molta estima al polític socialista.

3. Font: <<http://www.avt.org/victimas-del-terrorismo/>> [Consultat: 30-VI-2014].

4. *Ibid.*

5. JIMÉNEZ RANEDA, Ignacio, *Ernest Lluch: un exemple de tolerància al País Valencià. Homenatge a Ernest Lluch a la Seu Ciutat d'Alacant*, Universitat d'Alacant, 2004, p. 17. Capítol escrit per José Carlos Rovira Soler, professor de la Universitat d'Alacant.

6. Per consultar l'obra de Lluch com a Ministre de Sanitat, cf. PASCUET, Rafael, *EntreLluchs: una aproximació empordanesa a Ernest Lluch*, 1^a ed., El Brau, 2001, p. 27. Capítol «Ernest Lluch, polític: compromís i proximitat», escrit per Joan Manuel del Pozo, Professor de

Ho podem comprovar als articles d'opinió que trobem als primers números d'*El Temps*. Casualment, al número 0⁷, el primer article del columnista Ramon Barnils, està precisament dedicat al nostre protagonista, Ernest Lluch. L'article pertany a la secció 'Arròs a banda'⁸, que consistia en una columna d'opinió redactada per Barnils. La primera es va titular «Ni idea», i començava així:

«L'altra setmana el “menistro” de Sanitat espanyol, Ernest(o) Lluch, que si fos d'aquí ja tindria nom, ministre Draps Calents, deia que aquí hi ha poques idees noves, vist de Madrid estant; i, també, “manca d'iniciatives que puguin ser lliçó per a Espanya” [sic]»⁹.

Quan Barnils parla «d'aquí» sembla referir-se als territoris dels Països Catalans que formen part de l'Estat Espanyol, ja que l'article continua així:

«La notícia del “menistro” Lluch és la millor notícia que ens ha arribat en molt de temps, i l'únic que en rebaixa l'alegria i l'esperança en un futur millor és que potser no acaba de ser ben bé veritat: al cap i a la fi, al Principat mana el President Pujol, que diu que ser català és la seva manera de ser espanyol; al País Valencià mana el Psoespanyol, Ave Maria Puríssima; i a les Illes, Aliança Popular, sens pecat fou concebuda [sic]»¹⁰.

Qualificatius satírics com «Psoespanyol» o l'intencionat malnom d'«Ernest(o)» deixen en evidència com *El Temps* critica la absència de nacionalisme dins del govern del PSPV de Joan Lerma al País Valencià de l'època en la que va governar¹¹, així com la crítica a un ministre català que exercia el seu càrrec des de Madrid i conjuntament amb un partit espanyolista, com ho era el PSOE, cosa que es demostra també en este altre article, molt més curt que apareix a la secció 'Cartes dels lectors'¹² del número 241 d'*El Temps*.

«Segons sembla, el fet que un desconegut prengué l'Ernest Lluch per un català (al camp de l'Independiente d'Avellaneda, a l'Argentina), ha estat objecte de comentari i sorpresa (*Diari de Barcelona*, 2.1.89). Es veu que portar dos llibres

Filosofia i vicerector de la Universitat de Girona. Per consultar l'obra d'Ernest Lluch com a polític i com a intel·lectual, consultar també JIMÉNEZ RANEDA, Ignacio., *Ernest Lluch: un exemple de tolerància al País Valencià. Homenatge a Ernest Lluch a la Seu Ciutat d'Alacant*, Universitat d'Alacant, 2004, pp. 25–34, redactat per Josep V. Bevià Pastor.

7. 4-10/IV/1984.

8. *El Temps*, Número 0, 4-10/IV/1984, p. 30.

9. *Ibid.*

10. *Ibid.*

11. Hi ha diversos exemples en els que *El Temps* acusa al PSPV de partit espanyolista o poc valencianista: Número 0, 4-10/IV/1984, p. 12; Número 2, 4-10/VI/1984, p. 20; Número 7, 9-15/VII/1984, p. 25; Número 11, 6-12/VIII/1984, p. 12; Número 15, 1-7/X/1984, p. 25; Número 19, 29-4/X-XI/1984, p. 19; i molts més.

12. *El Temps*, número 241, 30-5/I-II/1989, p. 4.

sota el braç –i no altra cosa– ha estat la prova que ha permès de discernir la catalanitat de l'ex-ministre. Ens n'anelegrem per ell, que així ja sabrà què portar sota el braç quan convingui semblar català arreu, i, alhora, de què caldrà desprendre's quan interessi una altra *nacionalidad* més d'acord amb el seu comportament polític [sic]»¹³.

Sembla, doncs, que també als articles d'opinió d'*El Temps*, allò més criticat d'Ernest Lluch era el seu espanyolisme, almenys pels exemples mostrats.

De fet, Ernest Lluch era més vinculat encara a l'espanyolisme més “ranci” quan al primer article esmentat, escrit per Ramon Barnils al número 0, continuava diguent:

«(...) diuen que volen entrar a Europa, després d'haver foragitat moros, jueus, protestants, capitalistes, invents, francesos, maçons i republicans, després d'haver-se embolicat amb la barbàrie hitleriana, la tragicomèdia feixista, la poesia machadiana, el psitacisme orteguïà; després d'haver-se convertit en un magatzem de bombes EUA avariades a canvi de no vendre'ls ni un trist avió. Tenim massa poques idees, nosaltres, i poquíssimes iniciatives per malgastar-les amb qui des de sempre ni les aprofita ni ens les deixa aprofitar; no es poden donar margarides a segons qui [sic]»¹⁴.

Esta antipatia cap a l'exministre va convertir-se en reconegut homenatge quan va ser assassinat al novembre de l'any 2000.

4. L'assassinat: reacció d'*El Temps*

Ernest Lluch moria assassinat el 21 de novembre de l'any 2000. El primer homenatge d'*El Temps* es mostrava a la portada del número 859, on apareixia una foto del protagonista amb l'únic text de la seua rúbrica. Cap titular, cap destacat, cap altre anunci més enllà de l'habitual capçalera on s'escriu el títol del setmanari, la data, el número i el preu, a més de l'anunci d'un fascicle que s'observa quasi invisible.

L'editorial, redactat en la cinquena pàgina, titula «Diàleg ja!» i està dedicat a Lluch. L'article critica el govern del PP per la seua “incapacitat” de diàleg, així com per les seues “tergiversacions”:

«Els lectors d'*ELTEMPS* saben prou bé que als Països Catalans no s'entén –és una manera de dir-ho– que el govern espanyol pose en el mateix sac el nacionalisme democràtic basc i el violent. No s'entén que, al cap de vint-i-cinc anys de la mort de Franco, encara es lluite contra ETA amb els mateixos mètodes que tan poc han contribuït a pacificar el País Basc fins ara. Estem convençuts

13. L'article el signava Juli Sanchis, de València (l'Horta).

14. *El Temps*, Número 0, 4-10/IV/1984, p. 30.

que el diàleg i la negociació que propugnava Lluch¹⁵, i que cada vegada defensen més sectors democràtics, és la clau de volta, però el Partit Popular (PP) ha demostrat fins ara ser incapaç de fer el gest, confonent diàleg amb claudicació, i negociació amb rendició [sic]»¹⁶.

Tota esta argumentació ve a propòsit d'una frase que, segons el propi setmanari, va fer la periodista Gemma Nierga a la manifestació de Barcelona en resposta a l'assassinat de Lluch: «Ernest hauria intentat dialogar fins i tot amb l'etarra que el va matar»¹⁷.

Com es pot comprovar, *El Temps* és partidari del diàleg entre ETA i el govern per tal d'arribar a la solució del conflicte.

Però la crítica no només afecta al govern del Partit Popular. També carrega contra ETA i les seues accions, assegurant que el govern "s'alimenta" política i electoralment de les actuacions de la banda armada i que esta, per actuar com actua, afavoreix les tesis "contundents" i "intransigents" del govern popular:

«(...) no hi ha dubte que encara hi ha un factor pitjor que el PP per avançar cap a una situació de respecte amb totes les sensibilitats i que admeta una visió plurinacional de l'estat espanyol: aquest factor és ETA. Amb la seua actuació, a part de matar, l'organització armada no solament frustra els esforços dels partidaris del diàleg i la negociació a favor de la pau. També alimenta l'actitud intransigent de la dreta espanyolista, que enarbora Constitució i estatuts com si foren l'única veritat possible en democràcia, l'única bandera a favor de la pau. Sí, ETA és la coartada del PP per a proscriure totes les alternatives polítiques que no es combreguen amb una visió unívoca de l'estat, començant pels partits polítics majoritaris al País Basc. En suma, ETA és el millor aliat de la política del PP i no calen més assassinats per a confirmar-ho»¹⁸.

En definitiva, *El Temps* responsabilitza del conflicte en general i de l'assassinat d'Ernest Lluch en particular tant a ETA per les accions com al PP per "aprofitar-se" del conflicte per "reforçar les seues tesis i accions polítiques", així com als dos per les "mútues incapacitats" de diàleg.

Esta conclusió es resumeix perfectament a l'últim paràgraf del text, part del qual apareix com a destacat a la mateixa pàgina de l'editorial:

«El partit d'Aznar i Mayor Oreja acusa el Partit Nacionalista Basc (PNB) de compartir l'independentisme amb ETA, mentre ells mateixos comparteixen amb ETA el rebuig al diàleg, que ha acabat amb la vida d'Ernest Lluch»¹⁹.

15. La filla del nostre protagonista, Rosa Lluch, també aposta pel diàleg, com es pot comprovar en este enllaç: <<http://www.lavanguardia.com/politica/20121122/54355738738/hija-ernest-lluch-pide-dialogo-duda-otegi-deba-estar-prision.html>> [consultat: 30-VI-2014].

16. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 5.

17. *Ibid.*

18. *Ibid.*

19. *Ibid.*

A la pàgina següent trobem la secció 'Cartes', on escriu tant el director d'*El Temps*, que en eixe número era Jordi Fortuny; com els lectors habituals que escriuen les seues columnes. Dels quatre articles, dos van dedicats a Ernest Lluch. Són els dos primers i encapçala l'escrit pel director del setmanari, sota el títol «Als nostres lectors», es pot llegir:

«No els ha sortit bé. La força d'Ernest Lluch no era el poder. Ell no tenia poder executiu: tenia la reflexió, les idees i la paraula. Volia el diàleg, la pau, el respecte i el progrés. Tenia la força de la raó. Si el seu assassinat, a part d'atemptar contra la seva vida, pretenia atemptar contra la seva força, no els ha servit per a res. Al contrari. Cap de les morts d'ETA ja no serveix de res, però l'assassinat d'Ernest Lluch contribueix precisament a amplificar les seves idees, a reforçar-les més que mai, tant entre els seus partidaris com entre els qui hi discrepaven. Aquesta és la gran diferència entre la raó i la intolerància: la raó no mor mai (...) dediquem la portada d'aquesta setmana a la seva aportació i a les idees que defensava, a l'herència que ens ha deixat»²⁰.

A banda de la condemna a l'atemptat, queda clar que la personalitat d'Ernest Lluch era prou valorada per *El Temps*.

Davall d'esta petita columna del director dedicada als lectors, trobem un article d'un seguidor d'*El Temps* titulat «Coincidències» i signat per Jordi Casals, de Balaguer, capital de la comarca ilderdenca de Noguera.

«És esgarrifós veure la demagògia amb què el PP criminalitza el PNB i EA per la seua coincidència en objectius amb ETA. O són uns totals ignorants o són els polítics més vils i maquiavèl·lics que poden existir; (...) el PNB i EA posen com a última instància de decisió al poble basc en un plebiscit en exercici del dret a l'autodeterminació on tothom podria votar, els qui estan a favor i els qui estan en contra. Els altres no»²¹.

Si l'article del director anava més dedicat a la personalitat d'Ernest Lluch, este apunta més cap a la "responsabilitat" del govern del PP i la seua "incapacitat" per resoldre el conflicte. Estos dos articles són, llavors, dos resums de l'editorial, que al cap i a la fi apunta cap a estes dues qüestions: l'estima personal cap a la víctima i la responsabilitat política del fet, així com també la condemna a ETA.

A la pàgina 10 del número 859 d'*El Temps* tornem a trobar referències a la mort d'Ernest Lluch, dins de la secció de 'La Setmana', a l'apartat de 'La crònica', on trobem un total de sis notícies, dos d'elles dedicades al nostre tema central. Destaca a la pàgina el titular «Seny i soroll en l'adéu a Ernest Lluch»²².

20. *Ibid.*, p. 6.

21. *Ibid.*

22. *Ibid.*, p. 10.

Sota el titular de «Dimarts, 21», trobem la notícia de l'assassinat d'Ernest Lluch, on després de contar molt breument els fets, fa referència a la personalitat del protagonista:

«La participació de Lluch en molts i molts diversos camps de la vida social, política i cultural del país crea un rebuig generalitzat a l'atemptat que culmina en la manifestació de dijous»²³.

I continua amb una conseqüència de l'assassinat:

«El seguiment informatiu de l'atemptat per part de la Televisió de Catalunya –molt criticat– provocà, dijous, la dimissió del cap d'informatius de TV3, Josep Maria Torrent»²⁴.

Altres mitjans de comunicació, com podem comprovar a la web *www.laxarxa.com*, expliquen este fet: «La cobertura informativa que va fer TV3 la nit que van assassinar Ernest Lluch, forçava la dimissió de l'aleshores cap d'informatius de la televisió autonòmica, Josep Maria Torrent. La descoordinació en aquell moment, el fet de proseguir amb l'emissió enregistrada –el programa 'La cosa nostra' d'Andreu Buenafuente– i programar després una pel·lícula, va ser la raó per la qual TV3 va ser objecte de dures crítiques [sic]»²⁵.

El reconegut diari privat de difusió estatal, *El País*, també va anunciar este fet en la seua edició del 25 de novembre de l'any 2000, quatre dies després de l'assassinat. Sota el titular «El director de TV-3 admite que la cobertura del atentado a Lluch fue "inadecuada"», qualifica el seguiment de l'atemptat com a «pèssim» i «pobre», entre altres adjectius negatius²⁶.

Tornant al número 859 d'*El Temps*, a la mateixa pàgina 10 trobem una petita crònica de la manifestació que es va celebrar a Barcelona per rebutjar l'assassinat i a la vegada retre homenatge a Lluch. Titulat «Silenci i soroll», insisteix en la responsabilitat del govern d'Aznar d'intervenir en el conflicte i critica la seua actitud:

«La paraula diàleg, que havia estat protagonista en els actes d'homenatge a Lluch que el dimecres li havien fet a la Universitat de Barcelona, la de València i el PSC, és també protagonista d'aquest acte i així ho destaca la periodista Gemma Nierga en el parlament que clou l'acte: "Ho dic en castellà perquè tots absolutament ho entenguin: Ernest Lluch hagués dialogat fins i tot amb qui

23. *Ibid.*

24. *Ibid.*

25. La notícia es troba al següent enllaç: <<http://www.laxarxa.com/noticia/dimitia-el-cap-d-informatius-de-tv3-per-la-cobertura-de-l-assassinat-d-ernest-lluch>> [consultat: 30-I-2014].

26. La notícia es troba al següent enllaç: <http://elpais.com/diario/2000/11/25/catalunya/975118049_850215.html> [consultat: 30-I-2014].

el va matar, vosaltres que poden, dialoguin si us plau". Aquestes paraules provoquen més soroll que el milió de manifestants: Aznar es mostra gairebé ofès, el PP recorda que no dialoga amb els que dialoguen amb ETA i *El Mundo* veu una obscura conxorxa del grup Prisa (editor d'*El País* i la Cadena SER) en contuberni amb el PSOE i vehiculada a través de la Nierga, que treballa a la SER. Dos no s'entenen si un no vol»²⁷.

I a la pàgina següent trobem una imatge de l'esmentada manifestació.

I és que la política d'Aznar en matèria antiterrorista va ser famosa per la seua "duresa" i la seua "intransigència". Gran part de l'esquerra nacionalista o del nacionalisme en general criticaria la política d'Aznar i del seu ministre de l'interior Jaime Mayor Oreja en la seua particular lluita contra el terrorisme²⁸.

A la pàgina 13 del mateix número, Toni Cañís escriu una columna titulada «El meu Ernest Lluch». El defineix com «un dels economistes més importants que ha donat el segle XX, amb una permanent mixtura de conviccions democràtiques i de risc per fer valdre la idea del diàleg. Això últim crec que li ha costat la vida»²⁹.

A més d'esta definició, trobem elogis a la seua persona, la seua intel·ligència i el seu pensament:

«Obert, amb un tarannà exquisit en les formes. Disposat a sentir sempre les raons de l'adversari i, en el sentit més noble de la paraula, un demòcrata (...) [amb] una enorme vocació d'historiador del pensament econòmic, reflectit en la tesi *La via valenciana* i altres treballs continuats d'estructura i de política econòmica»³⁰.

Per trobar més referències al tema que tractem dins del número 859 d'*El Temps* avancem fins la pàgina 17, on trobem un article a mitja pàgina escrit per Pere Martí i que titula «L'última lliçó de Lluch», on es torna a fer referència a la "voluntat dialogant" de la víctima:

«Ernest Lluch va ser assassinat per defensar el mateix que defensava Arnaldo Otegi fins fa un any, just abans que finalitzés la treva d'ETA. És a dir, defensava una sortida dialogada al conflicte basc mitjançant una negociació política sense límits ni exclusions. Per la mateixa raó que va matar a Lluch, ETA hauria de matar també a Otegi. Però potser ja no cal, perquè Otegi, o allò que representava com a esperança de pau, sembla mort»³¹.

27. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 10.

28. Per conèixer millor la política interior del govern d'Aznar, cf. TUSELL, Javier., *El Aznarato: El gobierno del Partido Popular 1996-2003*, Santillana, 2004, pp. 144-145.

29. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 11.

30. *Ibid.*

31. *Ibid.*, p. 17.

Com pot comprovar-se, per primera vegada en este número es carrega també contra qui era el màxim representant polític de l'esquerra *abertzale*, Arnaldo Otegi, que en aquell moment era membre del Parlament basc i parlamentari de la mesa nacional d'Herri Batasuna. Més tard va ser jutjat i empresonat per vinculació amb ETA³².

La crítica a ETA i a l'esquerra *abertzale* continua a l'article de Martí:

«La reacció que va tenir la societat catalana davant l'assassinat de Lluch hauria de fer reflexionar a tota l'esquerra *abertzale* i en particular a ETA»³³.

Potser sense voler³⁴, l'autor relaciona directament a l'esquerra *abertzale* amb ETA, motiu pel qual posteriorment, per via política i judicial, seria il·legalitzat tot l'entramat polític, econòmic i social *abertzale*³⁵.

«Va ser una reacció d'indignació que només té un precedent, la que va seguir al brutal atemptat d'Hipercor. En aquella ocasió, ETA va fer autocrítica i a pilota passada va reconèixer que l'havia vessada. Pel que s'ha vist, no va servir de res. La continua vessant, i curiosament sempre a Catalunya, en una ingèrència injustificable. A Euskadi, mai han posat un cotxe bomba a l'aparcament d'un supermercat. Aquí, sí. A Euskadi no han matat mai –per ara– a un militant d'Elkarri³⁶. Aquí sí. I ho fa en un dels països que tradicionalment ha mostrat més comprensió i més solidaritat envers Euskadi»³⁷.

Una vegada més, es discrepa del mètode d'ETA, tot i que es mostra un paral·lelisme ideològic amb la banda i el seu entorn polític. Tot i aixina, la condemna és clara. I la crítica al govern d'Aznar, també:

«Ernest Lluch era un català solidari amb el País Basc, un militant d'Elkarri, una organització pacifista sincera, que treballa per trobar una solució política a un conflicte polític. Els seus articles a la premsa desafiaven el pensament únic que el govern de José María Aznar ha instaurat en matèria antiterrorista. Els espanyolistes camuflats de pacifistes dins del Foro d'Ermua el perseguïen,

32. Per consultar el procés jurídic i parlamentari pel qual va ser il·legalitzat el partit Herri Batasuna i formacions polítiques posteriors relacionades amb el partit esmentat, cf. ESPARZA OROZ, Miguel., *La ilegalización de Batasuna: el nuevo régimen jurídico de los partidos políticos*, Aranzadi, 2004, pp. 275-304.

33. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 17.

34. Visió personal i pròpia.

35. Per consultar el procés polític i judicial contra Herri Batasuna i l'entorn *abertzale*, cf. ZALLO, Ramón., *El país de los vascos: desde los sucesos de Ermua al segundo gobierno de Ibarretxe*, Fundamentos, 2001, pp. 37-47.

36. Elkarri, «Movimiento social por el diálogo y el acuerdo», tracta de trobar una solució pacífica i dialogada del conflicte basc. S'autodefineixen com a «organización plural e independiente». Font: <<http://www.elkarri.org>> [consultat: 30-1-2014].

37. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 17.

l'insultaven i l'acusaven de ser pròxim a ETA. Tan pròxim que va morir per les seves bales [sic]»³⁸.

A partir de la pàgina 20 ens trobem amb onze pàgines seguides dedicades a Ernest Lluch. Les tres primeres³⁹ estan dins de la secció de 'Portada' i estan encapçalades pel titular «Un valencià compulsiu». Estes tres pàgines analitzen la vida d'Ernest Lluch a València, quan va ser veí de la capital del Túria entre 1969 i 1977, on va exercir de professor universitari i també es va moure en política, i «s'abocà de ple a l'estudi i la transformació del País Valencià»⁴⁰. El reportatge destaca molt l'activitat intel·lectual d'Ernest Lluch:

«*La via valenciana*, el llibre amb què va guanyar el Premi Joan Fuster d'assaig dels Octubre de l'any 1975, (...) quan faltaven poques setmanes perquè el "*parte médico habitual*" comunicara la mort del dictador. El rebombori i la discussió provocada per aquesta obra va ser considerable. Lluch rebatia en aquest llibre algunes de les tesis econòmiques de Fuster. Després d'evidenciar la importància de l'assagista de Sueca ("Fuster separa la prehistòria de la història al País Valencià", escrivia), es disposava a rebatre algunes de les tesis econòmiques incloses a *Nosaltres els valencians*. Les tesis de Fuster descriuen un país de mentalitat agrària basat en l'economia del camp quan, segons Lluch, l'esclat econòmic de començaments dels 60 ja havia fet del País Valencià una societat industrial. Aquesta controvèrsia encara perdura. Al moment mateix de la seua mort, Lluch encara s'endinsava en les entranyes de les tesis econòmiques del pensador de Sueca en articles publicats a *El País*»⁴¹.

Com es pot comprovar, *El Temps* valorava molt l'herència intel·lectual i acadèmica que va deixar Ernest Lluch. També valoren l'herència política, doncs tal i com es comenta al reportatge, Lluch va ser un dels fundadors del PSPV⁴², absorbit posteriorment pel PSOE⁴³. Pérez Benlloch, un dels seus companys polítics a València, comenta l'aportació de Lluch a la política valenciana:

«Amb Ernest Lluch –diu Benlloch– va arribar a València la professionalització de la política⁴⁴. Ell plantejava reunions llargues, d'anàlisi de temes en profun-

38. *Ibid.*

39. *Ibid.*, pp. 20, 21 i 22.

40. *Ibid.*, p. 20.

41. *Ibid.*, p. 21.

42. *Ibid.*

43. *Ibid.*, p. 22. Alfons Cucó explica com el PSPV va abandonar les seues tesis nacionalistes per ser integrat finalment al PSOE centralista. cf. CUCÓ, Alfons, *Roig i blau: La transició democràtica valenciana*, Tàndem, 2002, p. 158. Els principis del PSPV previs a la seua integració amb el PSOE són clarament nacionalistes i catalanistes, cf. CUCÓ, Alfons, GARCÉS, Vicent, Juan, Empar i SANCGIS, Josep, *Partit Socialista del País Valencià*, Tres i Quatre, 1977, p. 63.

44. Per estudiar més encara la relació de Lluch amb la política valenciana durant les acaballes del franquisme, cf. PASCUET, Rafael, *EntreLluchs: una aproximació empordanesa a*

ditat, que eren coses que ací no es feien. Era una persona molt preparada, molt dialogant. Tirava sempre cap a casa, però des del diàleg»⁴⁵.

«El treball polític de Lluch va saltar a la llum el 24 de juny del 1975, quan era detingut en una casa d'exercicis espirituals d'Alaquàs⁴⁶ (l'Horta) juntament amb nou representants més de les forces oposidores al règim. Enguany es va commemorar el vint-i-cinc aniversari de la detenció dels qui van ser coneguts com *els deu d'Alaquàs*»⁴⁷.

També s'arreglegen testimonis d'Alfons Cucó:

«Contribuí políticament a introduir elements de racionalitat. La vida socialista no existia. Havia mort el PSV i no havien eixit a la llum altres partits. Havia impulsat la unió a través de convergència socialista. Va marcar el pas de la visceralitat a la racionalitat. Procedia d'un món més madur, que era el de Barcelona»⁴⁸.

L'homenatge continua a la pàgina 23 amb una entrevista a l'historiador Josep Fontana, «amic i colega d'Ernest Lluch»⁴⁹. L'entrevista, que ocupa quatre pàgines i a la que després es suma el també historiador Joaquim Albereda, duu com a titular «L'Ernest no només era incòmode per a un bàndol» i la signa Enric Rimbau. Fontana destaca també la personalitat del protagonista, així com la seua aportació com a historiador i la seua activitat intel·lectual, de la que Josep Fontana semblava estar-ne més que satisfet. D'esta forma mostra el seu costat més intel·lectual i acadèmic:

«Al marge de la línia de treball sobre història del pensament econòmic, a la qual ja havia fet diverses contribucions, el gran tema de debat en què ara estàvem implicats –amb Joaquim Albereda i d'altres– era la revisió del que havia significat la guerra de Successió, la pèrdua de les llibertats i la mena de societat que havia sortit de tot això. Ell havia fet *La Catalunya vençuda del segle XVIII*. Després va obrir una mica més les seves tesis, per mostrar que no només havia estat Catalunya on hi havia unes opcions perdudes, en la versió castellana, *Las Españas vencidas*⁵⁰.

«Tot plegat intentava mostrar una cosa important: aquí hi havia hagut una societat que avançava cap a un camí de modernització amb un projecte de govern representatiu –que no vol dir democràtic– com els que hi havia a

---

Ernest Lluch, 1ª ed., El Brau, 2001, p. 95. Capítol «Lluch i el País Valencià», escrit per Vicent Soler, Catedràtic d'Economia Aplicada de la Universitat de València.

45. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 22.

46. Per conèixer el succés de “Els deu d'Alaquàs”, cf. SANTACREU SOLER, José Miguel i GARCÍA ANDREU, Mariano, *La transició democràtica al País Valencià*, La Xara, 2002, pp. 15-16

47. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 22.

48. *Ibid.*

49. *Ibid.*, p. 23.

50. *Ibid.*

Anglaterra o Holanda, que fou derrotat el 1714 per l'absolutisme dels Borbons. Això trenca el mite acadèmic habitual que sosté que la modernització va arribar amb els Borbons. Ell, justament ara, volia anar a un Congrés a Saragossa per discutir aquesta imatge postissa de Felip V, de primer rei il·lustrat, etc.»⁵¹.

Si altres pàgines mostraven el costat més humà i més polític d'Ernest Lluch, Fontana mostra la seua llavor intel·lectual per damunt de tot. En l'aspecte polític, però, Josep Fontana dóna una valoració similar a la d'*El Temps* en el que es refereix al conflicte basc:

«No sé què li convé a ETA. Tampoc sé que és el que més li convé al PP. Als uns i als altres sembla que els convingui un escenari proper al caos per sortir per un o l'altre camí. És evident que per al PP una situació insostenible per al PNB és propícia per obtenir el que ells volen, és a dir, el poder al País Basc i deixar la solució del terrorisme en mans de policia i exèrcit. Des del punt de vista d'ETA, un amic meu em comentava que el que busquen és senzillament una persona que doni titulars. Matar Ernest Lluch és primera plana a la premsa internacional. I és la manera amb què ETA fa una manifestació de força, que es pot permetre el luxe de fer una com aquesta»⁵².

A la mateixa pàgina 25, on continua l'entrevista a Josep Fontana, trobem a mitja pàgina un article escrit per Lluís Bonada, titulat «La darrera intervenció», on parla de l'última vegada que Lluch va convocar la premsa i on torna a destacar els seus dos costats que més destaquen en este número d'*El Temps*, l'humà i l'intel·lectual:

«Amb el senyor Lluch compartíem l'interès per algunes coses. Molta gent compartia amb ell l'interès per les més variades coses. Però era ell el que semblava interessat en les teves i per això despertava tanta estimació. La conversa, com la que ens va ajudar a passar l'estona en un tranquil partit jugat al Camp Nou entre els seus dos equips, Barça i Real Sociedad, basculà amb tota naturalitat entre l'intercanvi de la xafarderia més sarcàstica i l'intercanvi del detall més erudit, en el nostre cas, del món literari»⁵³.

L'entrevista acaba amb una declaració de Joaquim Albereda que va molt relacionada amb la línia editorial d'*El Temps*:

«Cal recordar a la gent, no ens enganyem, que les amenaces contra les quals lluitava l'Ernest no vénen només d'una banda. En la lluita contra la intolerància no només és ETA a qui cal combatre. ETA mata, evidentment, però part de la duresa de la situació ve també de l'altre cantó»⁵⁴.

51. *Ibid.*, pp. 23 i 24.

52. *Ibid.*, p. 25.

53. *Ibid.*

54. *Ibid.*, p. 26.

Una vegada més, la condemna es dirigeix tant cap a ETA com cap a l'actitud del govern d'Aznar.

Les quatre pàgines consecutives mostren un article d'Ernest Lluch que va redactar per la revista *Pasajes*⁵⁵, de la Universitat de València, on el protagonista analitzava el llibre '*España, la evolución de la identidad nacional*', de Juan Pablo Fusi. Sota el títol «L'Espanya del basco-espanyolisme segons Fusi»⁵⁶, *El Temps* reflexa l'article d'Ernest Lluch a quatre pàgines per finalitzar l'homenatge que este número 859 li dedica a l'exministre.

A l'article, s'observa certa discrepància de Lluch cap al nacionalisme espanyol de Fusi, cosa per la qual, potser *El Temps* reflectia este text, per tal de mostrar la cara menys "centralista" d'Ernest Lluch, cosa que, de forma indirecta, faria més inexplicable encara el seu assassinat per part d'una banda armada independentista.

«Fusi, insistim, en la seva versió més suau, situa sense cap dubte Espanya com una nació i els seus components com a regions. Fins i tot abusa de l'ús constitucional de la paraula "regió" o "regional" (...) Aquest costum el porta fins a tal punt que no utilitza la paraula, també constitucional, "nacionalitat". D'aquesta manera, s'arriba a la conclusió, si es camina de la mà de Fusi, que la Constitució espanyola utilitza la paraula "nacionalitat" debades o que li molesta que el terme aparegui en el text. Això podria donar la impressió que la Constitució diu inutilitats. D'altra banda s'ha de recordar que els estatuts d'autonomia formen part del "bloc de constitucionalitat", per la qual cosa amb Fusi es pot arribar a la conclusió que hi ha un lliscament cap a l'exterior de la Constitució espanyola»⁵⁷.

És paradoxal com Lluch critica Fusi pel seu "dramatisme" cap a la situació que poden provocar els nacionalismes a Espanya. Paradoxal perquè Fusi fa comparacions de les quals Lluch es sorprèn i a les quals lleva ferro, ironitzant fins i tot amb elles i pocs mesos després, Lluch seria assassinat pels enemics d'aquells que ell mateix criticava:

«Els temors de Fusi davant l'aplicació autonòmica de la Constitució espanyola són tan greus que pensa que "la possibilitat d'una 'balcanització' del país, una expressió que s'utilitzà en aquell moment, era, doncs, real»⁵⁸ (p. 270). Ni

55. *Pasajes*, V-VIII/2000, segons assegura *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 27.

56. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, pp. 27-30.

57. *Ibid.*, p. 28.

58. Les paraules exactes de Juan Pablo Fusi són: «En abril de 1979, una mayoría de ayuntamientos de Cantabria se habrían pronunciado, a iniciativa del de Cabezón de la Sal, por separarse de Castilla y León e iniciar los trámites para constituirse en autonomía uniprovincial; los municipios de La Rioja, liderados por Logroño, hicieron lo mismo en octubre. Nadie sabía muy bien el tipo de Estado que resultaría una vez concluido un pro-

els nefasts assassinats d'ETA que han servit per alimentar a bastament el nacionalisme espanyol contemporani recorden drames com els que s'han viscut i he viscut als Balcans. Un dels drames que els "austro-hongaresos" sentim un poc més en la nostra sensibilitat i que per això no els confonem amb un desordre en la petició d'autonomies (Cantàbria, Lleó, Segòvia) que es va produir sobretot en allò que coneguérem com Regne de Lleó i Castella la Vella. Un desordre que si no es vol excitar els ànims no té res a veure, gràcies a Déu, amb una "balcanització" i sí amb el desig de mantenir les diputacions provincials. Els qui més al·ludiren a aquest dramatisme, i vaig sofrir algunes conseqüències personals per això, foren els qui van donar suport al colp d'estat de febrer de 1981. Fusi, molt allunyat d'aquests intents, com hem dit amb molta claredat, hauria de vigilar l'ús de termes dramàtics per no introduir confusions»⁵⁹.

La paradoxa creix si arribem a pensar que estes paraules, llevant el qualificatiu de «nefasts assassinats d'ETA», podria haver-les signat qualsevol intel·lectual proper o militant a l'esquerra *abertzale*.

I per últim, a la pàgina 84 del número 859 d'*El Temps* s'inclou l'habitual tribuna de Joan F. Mira, a la seua secció 'El temps que corre'. Tot i que el seu article no parla de la temàtica que tractem, finalitza amb una curta frase que recorda Ernest Lluch:

«Han assassinat Ernest Lluch. Era un home bo, catalanista, valencianista, amic dels bascos. És un crim contra la nostra humanitat»⁶⁰.

La condemna del setmanari a l'assassinat és òbvia. Ho demostren els articles, notícies i entrevistes esmentats. Com també és clar el total desacord amb la política antiterrorista del govern d'Aznar, que és criticat igualment.

5. Les reaccions de *Gara*

El diari basc *Gara* anunciava en portada l'assassinat d'Ernest Lluch un dia després dels fets, és a dir, el 22 de novembre de l'any 2000. El titular deia: «El ex ministro del PSOE Ernest Lluch, muerto de dos disparos en Barcelona».

El subtítol matisa com va ser l'atemptat: «El atentado se produjo en el interior del parking de su domicilio familiar hacia las 22.00 horas de la noche».

La foto de portada no està relacionada amb el tema central del que parlem, doncs reflexa l'activitat de la Guàrdia Civil en un intent d'atemptat que

---

ceso autonómico que nacía indefinido y abierto: la posibilidad de una "balcanización" del país, una expresión que se utilizó por entonces, era, pues, real». FUSI, Juan Pablo., *España, la evolución de la identidad nacional*, Temas de Hoy, 2000, p. 270.

59. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 29.

60. *Ibid.*, p. 84.

hi va haver contra la caserna de la benemèrita a la localitat basca d'Irun. Sota el peu de foto sí trobem una breu descripció dels fets que ens ocupen i relata com va ser mort l'exministre i les dades de com van fugir i van eliminar pistes els autors del fet, tot i que en cap moment s'utilitza la paraula ETA:

«El ex ministro socialista Ernest Lluch fue muerto anoche en el parking de su domicilio en Barcelona de dos disparos en la cabeza. El atentado se produjo poco antes de las 22.00 horas, aunque el cadáver, oculto entre unos automóviles, no fue encontrado hasta hora y media después por un vecino de Lluch, que residía en el número 36 de la Avenida de Chile. Los autores del atentado habrían huido en un coche Ford Fiesta que fue explotado poco después en un descampado situado a unos centenares de metros de la vivienda de Lluch. La noticia de la explosión del coche bomba fue conocida antes de la muerte de Lluch y en un principio se especuló con la posibilidad de que la explosión pudiera tener relación con un dirigente del Partido Popular en Catalunya que vive en las inmediaciones. Por la mañana, una granada impactó en el cuartel de la Guardia Civil de Irun»⁶¹.

A la pàgina 17 de l'edició esmentada amplien la notícia de la mort d'Ernest Lluch sota el titular «Muere el ex ministro Lluch de dos disparos en la cabeza». En esta ocasió sí que afegeixen foto del protagonista de la notícia, que s'inclou dins de la secció 'Euskal Herria'. El subtítol afegeix: «Su cadáver quedó oculto entre coches en el parking de su casa».

És l'única referència que trobem en esta edició⁶² de *Gara* a la mort de Lluch, ja que tot i anunciar-se en portada, li dediquen només part de la pàgina 17, que també inclou part de la notícia que comença a la pàgina anterior, que explica l'atemptat de la caserna de la Guàrdia Civil a Irun⁶³ i una altra notícia⁶⁴ que ocupa la cinquena columna de la pàgina esmentada.

La notícia, que no duu signatura personal de cap periodista⁶⁵, es dedica exclusivament, com la portada, a informar de l'atemptat, sempre matisant les fonts oficials que havien facilitat la informació al diari *Gara* i fa una breu descripció biogràfica del protagonista:

«Doctor en Ciencias Económicas por la Universidad de Barcelona, amplió estudios en la Universidad de La Sorbona de París y era profesor de Economía y especialista en Historia de las Doctrinas Económicas. Seguía siendo militante

61. *Gara*, 22/XI/2000, portada.

62. *Gara*, 22/XI/2000.

63. «Atentado contra la Guardia Civil en Irun. Una granada estalló en el acuartelamiento y una bomba fue explotada por los artificieros».

64. «Gestoras critica la sintonía entre el Ministerio de Interior y Lakua».

65. Apareix com a autora la redacció de Donostia del diari *Gara*.

del PSOE y estaba considerado como miembro del sector de este partido más proclive al entendimiento con el PNV»⁶⁶.

Com s'ha mostrat anteriorment, en *El Temps* insisteixen en que la voluntat dialogant de Lluch s'estenia cap a ETA i l'esquerra *abertzale*, cosa que *Gara* no esmenta i es limita a una suposada voluntat d'entesa entre Lluch i el PNB.

La primera vegada que *Gara* escriu la paraula ETA relacionada amb este fet és a la mateixa pàgina 17, dins de la pròpia notícia, quan diu:

«Las mismas fuentes informaron de que el coche tenía placas dobladas –correspondientes a la matrícula de otro vehículo– y todo apuntaba a una acción de ETA. Fuentes policiales también señalaron que se había tratado de un coche-bomba»⁶⁷.

Dins d'esta mateixa notícia s'obri un apartat que sota el títol «Reunión en Ferraz» arreplega les reaccions del món de la política davant d'este atemptat, concretament les de PSOE, PP i CiU. Ací sí es fa referència a la voluntat dialogant de Lluch, tot i que ho fa des de les declaracions d'un polític, Ramón Jauregui⁶⁸:

«"ETA mata con la clara intencionalidad de desestabilizar", pero advirtió que "esta vez los terroristas han acabado con la vida de una persona cuyo proyecto y discurso eran nítidamente dialogantes" y "un precursor del entendimiento con el nacionalismo vasco democrático para acabar con ETA"»⁶⁹.

Com podem veure, les referències a l'assassinat d'Ernest Lluch un dia després dels fets, al diari *Gara* ocupen part de la portada i només la major part d'una pàgina interior, tractant la notícia d'una manera totalment informativa, sense entrar en cap tipus de valoració.

A l'edició del dia següent, del 23 de novembre de l'any 2000, dos dies després de l'atemptat que acabà amb la vida d'Ernest Lluch, *Gara* dedica part de la seua portada al fet que ens ocupa, tot i que no és el titular principal de la portada⁷⁰, sino que apareix en segona plana, davall del tot, en euskera. El titular traduït seria: «L'expresident Felipe González afirma que Lluch era una persona de diàleg»⁷¹.

Esta vegada sí fan més referència a la voluntat dialogant de Lluch, tot i que també des de les declaracions polítiques:

66. *Gara*, 22/XI/2000, p. 17.

67. *Ibid.*

68. Qui llavors era diputat del PSOE a les Corts espanyoles per Àlaba.

69. *Gara*, 22/XI/2000, p. 17.

70. El titular principal de la portada del *Gara*, 23/XI/2000, és «Garzón imputa a 19 personas en un auto que integra a AEK en ETA».

71. Traducció realitzada per Iudit Aguilar Leoz.

«La referència al diàleg es va repetir més d'una vegada ahir. Així ho va fer Juan José Ibarretxe declarant “ell va defensar el diàleg”. Segons Ibarretxe, “Ernest tenia molt més de respecte per Euskadi que aquells que el van matar”. Ibarretxe es va dirigir a Euskal Herritarrok demanant “que reaccionés”. Arnaldo Otegi, després de dir que Euskal Herritarrok no practica la lluita armada, va demanar al PNB que mostrés la validesa de la seua estratègia»⁷².

De la mateixa forma que a l'exemplar del dia anterior, esta notícia comparteix portada amb moltes altres⁷³, a més de no ser la notícia més destacada de portada de l'edició del 23 de novembre de l'any 2000 al diari *Gara*, com s'ha assenyalat anteriorment.

Tot i tindre menys protagonisme a la portada, a l'edició del 23 de novembre li dediquen més lletres a l'assassinat d'Ernest Lluch en les pàgines interiors del diari *Gara*. Així, a la 16, dins de la secció 'Euskal Herria', trobem una notícia a tota pàgina que reflecteix les reaccions a l'atemptat i duu com a titular: «El recuerdo de la figura de Ernest Lluch marcó el XXV aniversario de la coronación del Rey español».

La notícia no la signa cap persona en concret⁷⁴. Una vegada més, s'arreglen testimonis dels polítics en l'acte que va servir com a homenatge a la víctima i només s'escriu la paraula ETA quan la pronuncien els testimonis, no directament des del periodista de *Gara* que redacta esta notícia⁷⁵.

La primera pàgina sencera que dedica *Gara* a la mort d'Ernest Lluch després del seu assassinat és la número 17 de l'edició del 23 de novembre de l'any 2000. Encara a la secció 'Euskal Herria', trobem una declaració de Felipe Gon-

72. *Ibid.*

73. Llevat del titular principal de la portada, referenciat anteriorment, les altres notícies que comparteixen primera plana amb l'assassinat d'Ernest Lluch al diari *Gara*, 23/XI/2000, són les següents: «Detectado por primera vez el mal de las vacas locas en el Estado español»; «La caída anual que acumula el Ibex 35 supera ya el 20%»; «PNV y EA excluyen a EH y AB en Udalbiltza»; «Prohibidas las tractoradas de EHNE en Nafarroa»; «Israel bombardea Gaza y explota un coche-bomba en Tel Aviv»; «Enfado de Bush tras el fallo del Supremo de Florida»; «El Congreso de Perú nombra presidente a Valentín Paniagua»; i «Las novedades en euskara aumentan en Durango».

74. Apareix com a autora la redacció de Madrid-Barcelona de *Gara*.

75. Exemples: «El *president* retomó las palabras del rey para explicar por qué considera que “faltan y sobran palabras para condenar a ETA: faltan porque la condena de este hecho es bárbara y se necesitaría un largo, sentido y duro discurso, pero por otro lado, sobran palabras porque la magnitud de la barbarie y del hecho hablan por sí solos”»; «El secretario general del PP, Javier Arenas, interpretó, por su parte, el atentado contra Lluch como “un intento de empañar” la celebración del aniversario de la entronización del Rey. También la ex ministra del PSOE Cristina Alberdi comentó que ETA “ha golpeado en un día especialmente significativo”»; «Más conciso fue el líder del PSC, Pasqual Maragall, en sus declaraciones tras una concentración celebrada al mediodía en Barcelona, cuando afirmó que Lluch era consciente de que podía morir en una acción de ETA».

zález que serveix com a titular i on es pot llegir «Prefería el diálogo a la dialéctica de las pistolas». Esta notícia tampoc està signada per cap persona en concret⁷⁶ i torna a arregar testimonis dels polítics, sense afegir cap element valoratiu propi del diari.

És en esta pàgina quan per primera vegada *Gara* utilitza el terme “assassinat” i fa referència a la “voluntat negociadora” de Lluç amb ETA, tot i que ho fa des de la recollida de testimonis i no de manera directa, és a dir, no des de les valoracions pròpies del diari basc:

«Almunia también expresó, tal como reiterarían a lo largo de la jornada otros representantes de su partido, que “el mejor homenaje que podemos hacer a Ernest Lluç es defender con tenacidad las ideas, defenderlas en libertad creyendo profundamente en la democracia y diciéndole a ese grupo de asesinos que nosotros somos más fuertes que ellos»⁷⁷.

«La ex secretaria de Estado, Margarita Robles, aseguró que la muerte en atentado de Ernest Lluç demuestra que, “como en el caso del ex gobernador civil de Gipuzkoa, Juan María Jauregi, la estrategia de ETA es romper los puentes que se tienden entre nacionalistas y no nacionalistas”. “Los dos apostaban por la línea del diálogo y eran fervientes partidarios de negociar con ETA”, destacó la representante del Foro de Madrid»⁷⁸.

A la mateixa pàgina 17, trobem un apartat petit titulat «Defensor del retorno *jeltzale*»⁷⁹, on podem observar un obituari de Lluç amb les seues dades biogràfiques i recorda un article que va escriure el 19 d'octubre a *La Vanguardia*, és a dir, un mes abans de la seua mort:

«No cejaré hasta que el nacionalismo vasco democrático entre a formar parte del bloque constitucional a través de la fórmula de derechos históricos o de cualquier otro tipo de negociación»⁸⁰.

I abans de reflectir este pensament del protagonista, *Gara* matisa una vegada més que Lluç apostava «por el entendimiento con el PNV»⁸¹.

I la pàgina següent, la 18 del mateix número, també està dedicada per complet a l'assassinat d'Ernest Lluç. Un breu d'esta pàgina duu per títol «Más concentraciones», i anuncia les diverses celebracions en memòria de Lluç que van tindre lloc a Euskadi. Altre breu fa referència a algunes declaracions que es van fer des de la política basca sobre l'atemptat que va acabar amb la vida

76. Apareix com a autora la redacció de Madrid del diari *Gara*.

77. *Gara*, 23/XI/2000, p. 17.

78. *Ibid.*

79. *Jeltzale* es pot traduir al català com *nacionalista*.

80. *Gara*, 23/XI/2000, p. 17.

81. *Ibid.*

de l'exministre, sota el títol «El Parlamento de Gasteiz opina que ETA no respecta la mayoría social». Precisament sota este breu, per primera vegada es qualifica de manera directa a Ernest Lluch com a “víctima”:

«El Parlamento de Gasteiz, además de solidarizarse con la familia de la víctima y el partido político al que pertenecía, afirmó que “estos actos revelan incapacidad para defender por procedimientos democráticos unos determinados posicionamientos políticos”»⁸².

Mai abans s'havia descrit Lluch com a tal. Però la notícia més destacada, almenys per l'espai que ocupa a la mateixa pàgina 18 de l'edició del 23 de novembre de l'any 2000, la redacta Carlos Oronda i està escrita en euskera. El titular reflexa una declaració del *lehendakari* Ibarretxe: «Lluch tenia molt més de respecte per Euskadi que ETA»⁸³. La notícia únicament arreplega testimonis de Juan José Ibarretxe i es manté en la mateixa línia que la resta d'informacions que *Gara* va fer sobre l'assassinat d'Ernest Lluch un dia i dos dies després dels fets.

Al mateix número, ja a la pàgina 29 trobem la secció '*Iritzia*'.⁸⁴ A la dreta de la pàgina trobem l'editorial, titulat «De la conmoción a la búsqueda de salidas». L'article comença amb el lament del *Gara* per l'atemptat:

«Hoy es preciso lamentar la muerte de Ernestlluch y ante este tipo de acciones lo primero es mostrar condolencia con sus familiares y allegados»⁸⁵.

Com es pot veure, no existeix condemna cap a ETA, però sí “sentiment de dol” cap a la víctima i l'entorn. A continuació, reconeixen la figura de la víctima:

«Este atentado ha conmovido de forma muy especial a los sectores más diversos de la ciudadanía y a la clase política. A ello ha contribuido la trayectoria de la víctima, ministro del Gobierno de Felipe González en una etapa muy dura, entre los años 1982 y 1986, que desarrolló una intensa actividad intelectual y periodística y que, gracias a las tertulias radiofónicas o a los debates mantenidos a través de artículos de prensa, consiguió que la suya fuera una voz reconocible para amplios sectores de la sociedad vasca, voz que mantenía, en lo referido al conflicto entre EuskalHerria y el Estado, posiciones críticas ante la estrategia del Gobierno de José María Aznar, frente a la que defendía abrir puertas hacia el nacionalismo vasco democrático»⁸⁶.

Una vegada més, insisteixen en la voluntat de Lluch de pactar amb el PNV:

82. *Ibid.*, p. 18.

83. Traducció realitzada per Iudit Aguilar Leoz.

84. *Iritzia* es pot traduir al català com *opinió*.

85. *Gara*, 23/XI/2000, p. 29.

86. *Ibid.*

«Ernest Lluch, firme defensor del acuerdo entre PNV y PSOE en la CAV, es la última víctima de una escalada sin precedentes de ETA»⁸⁷.

Gara crítica al govern d'Aznar, però no la banda armada, com podem comprovar a continuació, quan afirma que l'atemptat:

«(...) coloca sobre la mesa todos y cada uno de los elementos que definen el momento actual de la confrontación, desde las exigencias de condena hasta las demandas de una solución dialogada, pasando por la crudeza del Gobierno español al negar la legitimidad a un proceso soberanista en clave democrática y por los grados de confusión y rechazo que generan las acciones violentas»⁸⁸.

Sense demanar cap rectificació a ETA, sense exigir cap canvi a la banda i sense condemnar l'acció, l'editorial de *Gara* conclou que:

«Nos encontramos ante un conflicto que dura décadas, con expresiones durísimas por todas partes, y que hace tiempo que debía estar resuelto en el marco de una Europa democrática»⁸⁹.

A més, demana diàleg, negociació, racionalitat política i solucions. És a dir, la crítica és major cap al govern i només en un moment equipara les accions d'ETA amb les del govern, quan podem trobar la màxima "crítica" cap a la banda terrorista, esmentant les «expresiones durísimas por todas partes»⁹⁰, referint-se, segurament, a la "responsabilitat" dels dos bàndols (govern espanyol i ETA) en el conflicte.

A la mateixa pàgina 29 de l'edició esmentada anteriorment trobem altre article d'opinió dins d'una secció anomenada "Paperezko Lupa"⁹¹, on Maite Soroa escrivia a diari la seua tribuna d'opinió. En esta edició, la seua columna duu per títol «El atentado contra Lluch». Analitza com va tractar la premsa privada de difusió estatal esta notícia amb certa sàtira:

«La prensa de ayer, como el país en general, no estaba para bromas. El atentado que costó la vida a Ernest Lluch monopolizaba el espacio dedicado a la opinión y a los grandes titulares en las segundas y terceras ediciones de los diarios, que en mucho casos se vieron obligados a cambiar a toda prisa los contenidos fundamentales y, en algunos casos, sus artículos doctrinales»⁹².

Es pot observar una vegada més la crítica a tot allò que no fóra l'atemptat. Un exemple d'esta crítica és:

87. *Ibid.*

88. *Ibid.*

89. *Ibid.*

90. *Ibid.*

91. *Paperezko Lupa* es pot traduir al català com *Lupa Paper*.

92. *Gara*, 23/XI/2000, p. 29.

«Desde el otro vértice de la prensa, ABC determinaba que la clave del futuro inmediato está en la convocatoria de elecciones en la CAV y sentenciaba que “toca unidad entre los partidos, apoyo a la política del Gobierno, regeneración de la vida política vasca, actuación firme y coherente de los Tribunales de Justicia y toca –tantas cuantas veces sea necesaria– la movilización social. A la espera de que el PNV evite su suicidio”. El suicidio que vaticina es, cómo no, la apuesta por un proceso soberanista en Euskal Herria»⁹³.

Gara sempre evita la crítica i la condemna a ETA i es decanta més per parlar de la responsabilitat del govern, dels seus altaveus mediàtics i dels polítics contraris als seus plantejaments.

6. Les perspectives de *Gara* i *El Temps* des de la teoria de l'argumentació i del periodisme

Segons Chaïm Perelman, «toda argumentación pretende la adhesión de los individuos y, por tanto, supone la existencia de un contacto intelectual»⁹⁴.

Si prenem esta frase com a exemple de la intencionalitat necessària que tota argumentació posseeix, podem comprendre que tant *El Temps*, com *Gara*, com qualsevol altre mitjà de comunicació, tenen la intencionalitat de captar la fidelitat de certs lectors. Això s'aconsegueix gràcies a la ideologia del diari, que capta al públic fidel a tal ideologia. En el cas d'*El Temps*, el seu públic objectiu són les persones d'esquerres i d'ideologia independentista catalana de tots els Països Catalans. El públic de *Gara* seria la gent d'ideologia independentista basca, i també d'esquerres. Però, com hem vist en este article, hi ha una diferència fonamental entre ambdós mitjans de comunicació i per tant, segurament, també, entre els seus respectius públics o audiències.

Sembla que el nacionalisme basc d'esquerres està, en ocasions, vinculat a la lluita armada d'ETA. El seu principal mitjà escrit, *Gara*, no afavoreix ETA, però tampoc condemna les seues accions, pel que podem deduir que l'audiència de *Gara* tampoc castiga estos atemptats. El contrari passa a *El Temps*, que rebutja les accions violentes d'ETA, cosa que també segurament faran els lectors. D'esta manera, s'aconsegueix una concordança entre mitjà i públic, una fidelitat que explica molt bé Iñaki Gabilondo:

«Existe, con todo, otro segmento de personas: aquel que acude al periodismo con objeto de confirmar sus propios puntos de vista. Es casi como una misa que por la mañana –se oficia sobre todo por las mañanas– acoge a gente para celebrar con los suyos el encuentro natural en el que comulga las verdades

93. *Ibid.*

94. PERELMAN, Chaïm, *Tratado de la argumentación: la nueva retórica*, Gredos, 1989, p. 48.

que ya sabe, pero que viene a reafirmar a través de los sacerdotes en los que ha depositado su confianza. De ahí sale, en consecuencia, más o menos fortalecido, como un cristiano tras la misa. Y éste es un fenómeno harto habitual en un país como España, donde las posiciones están muy polarizadas y se vive de manera muy agresiva la vida política y la vida pública. De ahí que la población requiera de esa droga para poder respirar en las hostiles realidades del enfrentamiento»⁹⁵.

Per tant, el periodisme viu de l'argumentació; l'argumentació, del convenciment; i el convenciment causa fidelitat. És este el motiu pel qual existeix premsa ideològica. Gent de dretes, d'esquerres, nacionalistes espanyols, bascos, catalans, etc. tenen el seus mitjans de comunicació als quals solen ser fidels perquè les argumentacions d'estos mitjans els resulten confortables, produint-se eixe sentiment d'identificació ideològica que reforça la personalitat política de cada persona.

Es este el motiu pel qual *El Temps* condemna ETA: la seua línia editorial no comparteix les accions terroristes de la banda, així com el seu públic, pel que transmet un missatge de rebuig cap al terrorisme. Pel seu compte, els lectors de *Gara* potser discrepen de les accions d'ETA o potser estiguen a favor, motius pel qual el diari basc no es pronuncia al respecte amb valoracions que ens ajuden a sentenciar si este mitjà està a favor o en contra del grup armat. En qualsevol cas, la visceralitat amb la que se viu la qüestió d'ETA a l'Estat espanyol i més encara al País Basc, dóna a entendre en moltes ocasions que, quan no es condemna rotundament la violència d'ETA, s'està a favor de la banda. La societat i el periodisme no solen admetre mitges tintes en este assumpte. És per això que *Gara* és considerat per una gran part del públic com a mitjà de comunicació *proetarra*, tot i que este diari mai s'ha definit com a tal⁹⁶.

7. Conclusions

En el que respecta a la comparativa del tractament mediàtic entre *Gara* i *El Temps* sobre l'atemptat contra Ernest Lluch que li va causar la mort, podem extraure diverses consideracions.

Una són les portades que els dos diaris van dedicar al tema. Mentre que *El Temps* li va dedicar una emotiva portada on apareixia la seua foto i la seua sig-

95. GABILONDO, Iñaki, *El fin de una época: sobre el oficio de contar las cosas*, Barril & Barral, 2011, p. 66.

96. Un exemple ho trobem en este enllaç on podem consultar la noticia de que *Gara* ha denunciat un periodista per vincular el mitjà de comunicació amb ETA <<http://www.eitb.com/es/noticias/politica/detalle/2332498/gara--el-diario-inicia-proceso-judicial-inda-por-injurias/>> [Consultat: 1-VII-2014]

natura, anunciant també i de forma molt discreta un fascicle, *Gara* li va dedicar el principal titular de la portada el dia següent del seu assassinat, tot i que la notícia no va cobrir la portada sencera. En l'edició del 22 de novembre de l'any 2000, a banda de la mort d'Ernest Lluch, que, com s'ha dit, és la principal notícia de portada al diari, en primera plana també podem observar avanços d'altres notícies que es poden llegir dins del periòdic, com són unes declaracions del llavors *lehendakari* Juan José Ibarretxe⁹⁷, un titular de temàtica econòmica⁹⁸, un altre sobre Israel i Palestina⁹⁹ i altres breus que tracten sobre el Partit Socialista d'Euskadi¹⁰⁰, Pepe Rei¹⁰¹, Periko Alonso¹⁰², Unió Europea¹⁰³ i temàtica cultural¹⁰⁴. A banda de l'esmentada anteriorment foto de portada, dedicada a l'atemptat contra la caserna de la Guàrdia Civil d'Irun.

Queda clar que, almenys, a priori, el tractament que *El Temps* li dona a la notícia és d'emotivitat i serveix com a homenatge a la víctima, així com per condemnar tant als autors materials de la mort de Lluch¹⁰⁵ com al govern d'Aznar per interpretar que no vol o no sap resoldre el conflicte¹⁰⁶. *Gara*, per la seua banda, en les seues portades¹⁰⁷, es dedica única i exclusivament a informar sobre l'atemptat el dia següent d'este, sense incloure cap valoració directa, al igual que a les notícies de les pàgines interiors¹⁰⁸.

Crida l'atenció també com a la pàgina 17 de *Gara*, de l'edició del 22 de novembre de l'any 2000, quan fan una petita biografia de Lluch, recalquen dues coses: una, que encara era militant del PSOE; i altra, que estava considerat com a una personalitat procliu a l'entesa amb el PNB.¹⁰⁹ Crida l'atenció perquè la versió d'*El Temps* és ben distinta, especialment en l'últim aspecte descrit, ja que el setmanari catalanista insisteix moltes vegades en la voluntat de

97. «Ibarretxe plantea la mediación de Juan Carlos I en el conflicto».

98. «El salario social se quedará en doce pagas de 61.845 pesetas».

99. «Palestins i israelians, en camí de començar la guerra», original en euskera i traduït al català per Iudit Aguilar Leoz.

100. «El IV Congreso del PSE designará el candidato a lehendakari».

101. «Garzón confirma el procesamiento a Pepe Rei en el asunto "Egin"».

102. «Periko Alonso: "No me gusta hablar de herencias"».

103. «La UE da marcha atrás en el control del mal de las vacas locas».

104. «Les cançons més famoses de Etxabunruri, recopilades en un disc». Original en euskera i traduït al català per Iudit Aguilar Leoz.

105. cf. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 17, on Pere Martí escriu l'article «L'última lliçó de Lluch».

106. cf. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 5, on està redactada l'editorial, titulada «Diàleg ja!».

107. cf. *Gara*, 22-23/XI/2000, portades.

108. *Ibid.*

109. cf. *Gara*, 23/XI/2000, p. 17.

diàleg d'Ernest Lluch amb ETA i l'esquerra *abertzale*¹¹⁰, no amb el PNB, tal i com afirma *Gara* de forma, potser, intencionada.

Destaca també com mentre en *El Temps* recorren freqüentment al terme "assassinat", *Gara* no fa ús d'ell mai i utilitza el de "mort": «El ex ministro socialista Ernest Lluch fue muerto anoche en el parking de su domicilio en Barcelona de dos disparos en la cabeza»¹¹¹; «Muere el ex ministro Lluch de dos disparos en la cabeza»¹¹²; «La celebración del XXV aniversario de la proclamación como Rey de Juan Carlos de Borbón se centró en el acto que tuvo lugar en el Congreso de los Diputados, ya que la recepción que iba a tener lugar por la tarde en el Palacio Real fue suspendida en señal de luto por la muerte en atentado de Ernest Lluch, ministro del Gobierno español entre 1982 y 1986»¹¹³.

La primera vegada que utilitza el terme "assassinat" és a través el testimoni d'un polític¹¹⁴, com s'ha mostrat en este article. El mateix ocorre amb la referència a la "voluntat dialogant" de Lluch amb ETA, que s'esmenta des del testimoni d'un polític¹¹⁵ i no des de les valoracions de *Gara*, com es comenta també a l'apartat quatre. En *El Temps* sí que recorren al terme "assassinat"¹¹⁶ i a la qüestió de la "voluntat dialogant"¹¹⁷ de Lluch amb ETA des de les valoracions pròpies del setmanari dels Països Catalans.

Cal destacar també com mentre que *El Temps* critica tant ETA com l'estratègia i l'actitud del govern d'Aznar, *Gara* es limita a desaprovar el govern i no condemnar ETA, tant a les notícies com als editorials¹¹⁸. Eixa és la diferència fonamental entre estos dos mitjans de comunicació, els dos nacionalistes i de tendència esquerrana, els dos amb pensaments independentistes, però que es diferencien en els mètodes per assolir les seues aspiracions polítiques: un condemna les accions d'ETA i l'altre no es pronuncia gaire al respecte d'estes accions i per tant, no les rebutja.

En definitiva, podem concloure que tant el tractament de *Gara* com d'*El Temps* a esta notícia que hem comentat, respon a una forma de comprendre la necessitat o no del mètode violent per assolir l'objectiu polític anhelat per

110. cf. *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 17, on Pere Martí escriu l'article «L'última lliçó de Lluch».

111. *Gara*, 22/XI/2000, portada.

112. *Ibid.*, p. 17.

113. *Gara*, 23/XI/2000, p. 16.

114. cf. *Gara*, 23/XI/2000, p. 17.

115. *Ibid.*

116. Ho podem comprovar a *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 5, on s'escriu l'editorial del número, titulada «Diàleg ja!»

117. Un exemple de la voluntat de diàleg de Lluch ho trobem a *El Temps*, Número 859, 28-4/XI-XII/2000, p. 17, on Pere Martí escriu l'article «L'última lliçó de Lluch».

118. Consultar exemplar del *Gara*, 23/XI/2000, p. 29.

ambdós mitjans: la independència política del seu territori "nacional". *El Temps* condemna la violència i *Gara* no es pronuncia al respecte, pel que no la condemna. I així, en conseqüència, cada mitjà publica el seu contingut.

El Temps li dedica tot un homenatge a Ernest Lluch. Destaca tots els seus valors públics i personals: la seua tasca acadèmica, política i intel·lectual. Tot són bones paraules en memòria de la víctima, tot i que, com hem vist, en dècades passades l'exministre va ser prou criticat pel setmanari catalanista. El record que deixa *El Temps* sobre Ernest Lluch és, indubtablement, grat, positiu i digne. A més, condemna els seus botxins i tota política que, segons este mitjà, ha fet possible l'assassinat.

Gara, per contra, no realitza cap homenatge. No deixa cap record especial de Lluch, només realitza una petita ressenya biogràfica i condemna l'actitud del govern d'Aznar, cosa que també fa *El Temps*. Però *Gara* no condemna la violència d'ETA i tampoc mostra especial afecte per la víctima, pel que el tractament de la notícia no li atorga a Lluch cap tipus de reconeixement per la seua llavor política, acadèmica i intel·lectual.

Per tant, amb este exemple, queda clar que *El Temps* rebutja la violència com a estratègia per assolir els seus objectius polítics. Tot i solidaritzar-se amb la qüestió nacionalista basca, condemna la violència i ret tribut a la víctima. *Gara* no condemna la violència, tot i que tampoc afirma afavorir-la. Així i tot, com hem explicat abans, la visceralitat de la qüestió duu a gran part de la societat a considerar *proetarra* tota actitud que no siga de condemna i rebug cap a la banda terrorista. *Gara* i *El Temps* són dos mitjans de comunicació d'esquerra nacionalista que coincideixen en objectius, però no semblen coincidir en mètodes per aconseguir la fi política. Esta ha estat la raó per la qual han sigut seleccionats ambdós mitjans, per tal d'observar les diferències editorials entre dos mitjans homòlegs ideològicament, cadascú al seu territori, però antagònics envers les accions d'ETA.